

שם במקור ← Sagolem
סוג כלי השיט ← ספינת עץ עם מערכת מפרשים
תפוסה/הדחק ← 300 טון
הנעה ← מפרשים ומנוע עזר קטן
מהירות ← 5-6 קשר

ההיסטוריה של הספינה: היתה בבעלות תורכית ושימשה כנראה במסגרת צבאית כפורצת הסגר. בעת רכישתה שינה בעליה את שמה ל-Sogur.

רכש והכנה

מקום הרכישה:	תורכיה.
גילוי בריטי בשלב זה:	לא היה
נמל הכנה:	מרסיי
צוות ההכנה:	ודנר סלומון – ימאי ארץ-ישראלי, שמריה צמרת – נציג המוסד במרסיי, אבי שורץ – איש המוסד במרסיי.

צוות ומלווים

מפקד הספינה:	מנחם (משה) מרק, ישראל אורבך – פליים.
גדעונים:	מלכא רופא, ישראל אביגדור.
מכשירי קשר:	מקלט ומשדר תוצרת בית.
רב חובל:	תורכי.
צוות הספינה:	תשעה תורכים, קצין ראשון לבנוני וצוות נוסף של רב חובל, קצין ומכונאי ספרדים, רפובליקנים.

העלאת המעפילים

נתיב שיט לנמל ההעמסה:	ממרסיי ללה-סיוטה.
נמל ההעמסה:	לה-סיוטה (La Ciotat), ליד מרסיי, צרפת.
מספר המעפילים:	754.
מוצא ושיוך תנועת:	אגודה – 58; בונד – 123; החלוץ צרפת – 50; בית"ר – 25; פח"ח – 45; החלוץ הולנד – 22; החלוץ הצעיר צ'כיה – 12; הבונים אנגליה – 30; דרוז – 48; השומר הצעיר – 53; נוחם – 148; פרטיזנים – 47; בודדים 93. רובם צעירים, כמעט מחציתם נשים.
מנהיגות מעפילים:	ראשי הקבוצות והתנועות.
מחנה המעפילים:	ליד מרסיי.
ההעלאה:	המעפילים עלו בלה-סיוטה.
ארגון הספינה:	היו מעט בעיות של חוסר ארגון בקרב המעפילים. נבנו דרגשי לינה עבורם.

ההפלגה

תאריך הפלגה ושעה:	29 ביולי 1946, בשעה 14:00.
היציאה מהנמל:	הספינה יצאה מהנמל בעזרת גוררת, שלטונות הנמל שיתפו פעולה.
מתיב ההפלגה:	מלה-סיוטה, דרומית לטרדיינה, דרומית לסיציליה, פלופונו, כרתים, ראש הנקרה, חיפה.
אירועים בדרך:	המקלט התקלקל מיד עם ההפלגה. המשדר לא עבד בצורה תקינה. היו כמה אי סדרים בספינה, בגלל חוסר משמעת מצד הנוסעים ואי הבנות עם הצוות הזר. על-פי התוכנית המקורית היתה יגור צריכה להעביר את נוסעיה לספינה הנרייטה סאלד שיצאה מיוון. התוכנית לא התבצעה.

עימות עם הבריטים

גילוי תיווי בריטי:	ב-11 באוגוסט, בשעה 10:00 במרחק 55 מיל מחופי הארץ, מול ראש הנקרה, התגלתה על-ידי מטוס. משחתת נשלחה לאתרה ונזקקה לסיוע אווירי. המטע התקלקל, שתי משחתות בריטיות הגיעו והחלו ללוות את הספינה לנמל חיפה. בגלל קלקול במקלט לא נתקבלו הוראות והודעות כלשהן.
הכנות לעימות והוראות העימות:	ב-11 באוגוסט, לפנות ערב, התקרבה המשחתת 'מאוריציוס' וניסתה לגרור את הספינה. שוטרים וחיילים בריטים עלו על הסיפון. רב החובל והמלחים התורכים נאסרו מיד. הם הכחישו היכרות עם מפקד הספינה והמלווים, ולא הסגירו אותם לבריטים. הבריטים השתמשו בגז מדמיע בגלל ההתנגדות לגרירה. במשך כל היום, ב-12 באוגוסט, עגנה הספינה מחוץ לנמל חיפה. ב-13 באוגוסט בשעה 03:00 התקרבה משחתת בריטית כדי להכניס את הספינה לנמל. הבריטים הודיעו שהמעפילים יועברו לספינה בריטית אחרת, מבלי להזכיר שהמטרה היא גירוש המעפילים החלו להתנגד להעברה והחלה קטטה. חיילים בריטים עלו לסיפון תוך מכות בקתות רובים והתזת סילוני מים, פירקו את לוחות הסיפון העליון והגיעו אל האנשים. מכשירי הקשר הושלכו לים עוד לפני העימות. הספינה נגרה לבסוף לנמל חיפה בידי ספינת הסיור הבריטית 'מאוריציוס'. נמל חיפה נסגר לצורך העניין. במקביל גררו גם את הספינה הנרייטה סאלד, שהגיעה יחד עם יגור.
הורדה:	ב-13 באוגוסט ב-02:30, החלה הורדת המעפילים. המעפילים הועברו לספינת הגירוש אמפייר ריוול. המלווים לקחו עימם חמרי נפץ שהסליקו עבורם בתוך כיכרות-לחם, שהובאו ליגור על-ידי סירת מנוע של חברת 'העוגן' אך לא ביצעו את תוכניתם לפוצץ את ספינות הגירוש.

חילוץ מלווים

החילוץ: המלווים יצאו עם המעפילים לקפריסין.

תוצאות

נפגעים:	אחת מן המעפילים שחלתה, נפטרה.
לאן הגיעו המעפילים:	מעפילי 'יגור' היו הראשונים להיות מגורשים לקפריסין יחד עם מעפילי הנרייטה סאלד.

ראובן אהרני

מטות תרן

ספינות ההעפלה והרכש
לאחר מלחמת העולם השנייה

המרכז לתולדות כוח המגן ה'הגנה'
ע"ש ישראל גלילי

מיסודן של העמותות:
ארגון חברי ההגנה • אגודת דור הפלמ"ח • יד טבנקין

מספינות מעפילים אתרות. יותר נקיה, צבעה אפור ודגל תכלת-לבן מתנופף מעל ראש התורן.
 רוב העולים צעירים, כשבעים - בני י"ב-מ"ז. (5)

הודעה נוספת שהתפרסמה, בנושא המעפילים אשר עדיין נותרו על סיפוני הספינות בנמל חיפה:

14 באוגוסט 1946
 846 מעפילים, מבאי ה"הגנה" ו"התייל העברי", האחרונים שנשארו בנמל חיפה, נשלחו היום למחנה עתלית, לאתר שהחזיקום בספינות בנמל למעלה משבועיים. (5)

"יגור"

צרפת	ארץ המוצא
לה-סייטה	נמל יציאה
754	מס' עולים
משה מארק	מלווה
אשראל אורבך	ואלוטא
מלפח רופא	
ישראל אביגדור	
1:18:46	תאריך תנועה
נהפסה	הערות

הספינה "יגור"

מסלה "יגור"

היתה זו ספינת עץ תורכית קטנה, עם מערכת מפרשים, אשר שימשה במסגרת צבאית כפורצת הסגר ושמה "סגולם" (SAGOLEM). יש לציין כי בעת רכישתה שינה בעליה את שמה להיות "SOGUR". לאחר שנרכשה בידי אנשי "המוסד לעליה ב", ניתן לה השם "יגור", על שם הקיבוץ בו פעלו הבריטים בצורה הקשה והברוטאלית ביותר ב"שבת השחורה". (1)

"יגור" הפליגה מנמל לה-סייטה בסביבות מרסיי, ביום ה-29 ביולי 1946, בפיקודם של משה מארק וישראל אורבך, והאלחוטאים ישראל אביגדור ומלכה רופא, ועל סיפונה 754 מעפילים, רובם מפולין, כמו גם חניכי תנועות חלוציות מאנגליה, צרפת והולנד.

רב החובל וצוות המלחים היו אזרחי תורכיה.

בריטים עם משטרה וצבא... בצד השני של המזח עגנו אניות הגירוש 'אושן ויגור' ו'אמפייר רייבל' - אניות משא גדולות בנות כעשרת אלפים טון כל אחת. הרציף היה מלא חיילי בריגדת הצנחנים בעלי הכומתות האדומות - 'הכלניות', וגדרות תייל ומכלאות מסביב כמו לשבויים... החיילים קבלו הוראה להתחיל להוריד אנשים. המעפילים נאבקו וחבטו בחיילים. התנהל קרב שנמשך שלוש שעות..." (4)

מבצע הגירוש, הוא "מבצע איגור", בפיקודו של בריגדיר מק-ניל גראהם, החל בלילה שבין 12-13 באוגוסט, בהטלת עוצר על חיפה. הדרישה הבריטית כי מעפילי "יגור" יעבדו מרצון לאנית הגירוש נתקלה בסירוב. אי לכך הורה המפקד הבריטי לאנשיו לעלות על הספינה ולהעביר את נוסעיה בכח. המעפילים הועברו לאנית הגירוש "אמפייר ריוול" שיצאה לקפריסין, והגיעה לנמל פאמאגוסטה מקץ 16 שעות. להלן ההודעה הרשמית שהתפרסמה מטעם שלטונות המנדט על תפיסת ספינת המעפילים "יגור", כדלקמן:

12 באוגוסט 1946
אמש ב-11:30 בלילה עלו במפרץ חיפה נציגי השלטונות על אוניה בלתי-חוקית "סאגולם", ששמה הוסב ל"יגור". הקברניט ותשעה עובדי האניה ואסרו. באניה 758 נוסעים. (5)

מסע זה של "יגור" היה, רובו ככולו, רצוף תלאות וחקלות. נוצר מחסור חמור במזון ובמי שתיה. גם מכשיר האלחוט שהתקלקל בראשית ההפלגה, הפסיק לפעול, והספינה שטה ללא קשר עם העולם הסובב אותה.

הגיע הדבר לידי כך שמלווי הספינה ומעפיליה המתינו לדגוע בו יגלו אותם הבריטים, יתפסו אותם ויביאו אותם לנמל חיפה. (2)
ראכן, ביום ה-11 באוגוסט התגלתה "יגור" על ידי מטוס סויר בריטי, בהיותה במרחק של כ-90 ק"מ מחופי הארץ, כח ימי בריטי בפיקודה של המשחתת "מאוריציוס" הגיע, הקיף את הספינה והוביל אותה לכונן נמל חיפה, אשר נסגר לצורך הנושא.

היתה זו הספינה הראשונה שמעפיליה גורשו לקפריסין. (3)

ישראל אירבך

להלן עדותו של ישראל אירבך, מלווה הספינה, על מאורעות "יגור":

"...אני עולה על 'יגור', אניה טורקית קטנה וישנה שהמנוע שלה לא תקין, ואני מזדעזע. הספינה היתה כבת 300 טון, עשויה מעץ, עם מערכת מפרשים ומנוע עזר קטן, בלי סידורי הצלה וכיבוי אש, ונראתה רעועה למדי. העולים שהגיעו והיו צריכים להכנס פנימה קבלו שוק. היה עליהם לרדת לאיזה חור מתחת למחסן, וחלקם סירבו לעלות לאניה... ראשוני העולים הגיעו בשורה עורפית אל האניה. כל אחד נושא תרמיל או חבילה, לפעמים גדולה מהפס. נבהלתי... מצד פיקק בכניסות הצרות. האנשים גם לא רצו לרדת לבטן האניה והיה צריך 'לדחוף' אותם למטה. ראשי הקבוצות לא היו לעזר רב ומצרה בעיה חמורה... רב החובל הטורקי נבהל, החליט שכבר עלו מספיק נוסעים ועצר את הכניסה... שמריה לקח את רב החובל לחדרו וכנראה שלשל לידי עוד כמה מטבעות זהב... לבסוף החלטנו להעלות את כל האנשים על הסיפון ולצאת לים. שם נסתדר. זה היה ב-29 ביולי, 46. בשעה שתיים אחר הצהריים יצאנו לים בעזרת גוררת - ישר דרומה, להתרחק מהחוף ומהמים הטריטוריאליים של צרפת... אור ליום ה-11 לאוגוסט הגיח מעלינו מטוס סויר בריטי לפני שהצלחנו להוריד את האנשים אל מתחת לסיפון. בערב הופיעו שתי משחתות בריטיות ללוות אותנו לחיפה. ב-12 באוגוסט הגענו למפרץ חיפה והטלנו עוגן מחוץ לנמל. מסביב כלי שייט

שי חודב

נְתִיב בְּמִים עֲזִים

ההעפלה החלוצית ביבשה ובים

דניאל בר-אלי ביטון
ת.ד. 117 קיבוץ מעגן
עמק הירדן 1516000